

Preschool Education Management: Current Status And Prospects - Based On Modern Management Competences

Azizov A'zam Aziz o'gli

Head of the "Ahil Oila" non-governmental preschool educational organization, Navoi city
azamjon.azizov0109@gmail.com

Annotation

This article examines the main aspects of educational quality management in the preschool education system and provides practical recommendations for ensuring the effectiveness of quality management. Special attention is also paid to management approaches aimed at improving educational outcomes, ensuring continuous development, and meeting modern social and educational requirements.

Keywords: preschool education, educational quality, quality management, management principles, quality management effectiveness.

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim sifatini boshqarishning asosiy jihatlari ko'rib chiqilib, sifatni boshqarish samaradorligini ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan. Shuningdek, ta'lim natijalarini yaxshilash, uzluksiz rivojlanishni ta'minlash hamda zamonaviy ijtimoiy va ta'limiy talablarni qondirishga qaratilgan boshqaruv yondashuvlariga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ta'lim sifati, sifatni boshqarish, boshqaruv tamoyillari, sifatni boshqarish samaradorligi.

Kirish

Bugungi kunda dunyo miqyosida bolalarning erta rivojlanishini ta'minlash va ularni boshlang'ich ta'limga sifatli tayyorlash maqsadida ta'lim jarayonlarini samarali boshqarishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 2030-yilgacha belgilangan Barqaror rivojlanish maqsadlariga muvofiq, "ta'lim sifatini samarali o'qitish natijalarini ta'minlaydigan yangi bosqichga ko'tarish hamda bolalarni maktabgacha ta'limdan boshlang'ich ta'limga sifatli tayyorlash imkoniyatlarini yaratish" dolzarb vazifa sifatida belgilangan.

Xalqaro tajribalar maktabgacha ta'lim sifatini boshqarishning samarali mexanizmlarini joriy etish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Bu jarayonda maktabgacha ta'lim sohasida davlat va nodavlat sektorlarni rivojlantirish orqali sog'lom raqobat muhitini shakllantirishga alohida e'tibor berilmoqda.

2022-yil 14–16-noyabr kunlari Toshkent shahrida bo'lib o'tgan UNESCOning Erta bolalikni parvarishlash va ta'lim bo'yicha Jahon konferensiyasi yakunida qabul qilingan Toshkent deklaratsiyasida 2030-yilgacha bo'lgan davrda erta bolalik ta'limi bolalar ta'limi bo'yicha xalqaro kun tartibining muhim yo'nalishi sifatida belgilandi. Deklaratsiyada ta'lim dasturlari va pedagogikaning sifati hamda dolzarbligini oshirish, barcha bolalar uchun teng va inklyuziv ta'lim xizmatlarini ta'minlash, shuningdek, favqulodda vaziyatlarda ta'lim olish huquqini himoya qilish va kafolatlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning shaxsiy e'tibori tufayli mamlakatimizda bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish borasida misli ko'rilmagan ishlar amalga oshirildi. 2024-yilga kelib maktabgacha ta'lim tashkilotlari soni 34 mingga yetishi kutilmoqda, bu esa 2017-yilga nisbatan 6,5 barobar ko'pdir. 2023-yil oxiriga kelib bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrovi 74 foizni tashkil etadi (2017-yilda bu ko'rsatkich taxminan 27 foiz edi). Natijada, O'zbekiston bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish dinamikasi bo'yicha jahondagi global reytingda birinchi o'rinni egalladi.

Asosiy qism

Yangi O'zbekistonni barpo etish sharoitida maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, ilg'or xorijiy tajribalar va milliy xususiyatlarni inobatga olgan holda ta'lim metodlarini maktabgacha ta'lim tizimiga joriy etishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlar "bolalarni sifatli maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish ko'lamini kengaytirish, maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan har tomonlama rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsiyalarni, ilg'or pedagogik hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, shuningdek, maktabgacha ta'limni boshqarish tizimini takomillashtirish"ga xizmat qiladi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik hollarda ta'lim sifati jamiyat va davlat kabi buyurtmachilarning ehtiyojlari hamda manfaatlarini qondiruvchi xususiyatlar majmui sifatida talqin etiladi.

Shu bilan birga, tadqiqotchilar va amaliyotchi mutaxassislar tomonidan maktabgacha ta'lim sifati hamda uning mazmuni borasida turli xil qarash va yondashuvlar mavjud.

O.A. Safonova maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim sifatini monitoring obyekti sifatida ko'rib chiqadi va uni to'rt tarkibiy qismga ajratadi:

- ta'lim jarayoni sifati (pedagoglar va tarbiyalanuvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar);
- resurslar bilan ta'minlanganlik sifati (ta'lim jarayoni uchun zarur bo'lgan resurslar va shart-sharoitlar);
- sifatni boshqarish tizimi;
- maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim natijalari sifati.

Tadqiqotchi I.A. Ribalova maktabgacha ta'lim sifati butun pedagogik jamoa faoliyati natijasida erishiladigan, maqsadga yo'naltirilgan va boshqariladigan jarayon ekanligini ta'kidlaydi.

Mamlakatimiz maktabgacha ta'lim tizimi uchun O'zbekiston Respublikasida boshlang'ich va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotining "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi mavjud. Ushbu davlat talablari va o'quv dasturiga muvofiq, ta'lim sifati va uning natijalarini tarbiyalanuvchilarning akademik bilimlarini baholash orqali aniqlash imkoniyati mavjud emas. Shu bois, maktabgacha ta'lim sifatini baholash mantiqan murakkab jarayon hisoblanadi, chunki ta'lim natijasi tarbiyalanuvchida namoyon bo'ladi va maqsad hamda natijalarga erishilganligini aniqlash uchun bolaning o'zi baholanishi talab etiladi.

Bizning fikrimizcha, maktabgacha ta'lim sifati quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. Davlat talablarining minimal kafolatlangan darajada bajarilishi, ya'ni maktabgacha ta'lim tashkilotida yaratilgan ta'lim muhiti tarbiyalanuvchini ta'lim jarayonining subyekti sifatida keyingi bosqich — maktabga o'tishni ta'minlaydigan ta'lim darajasiga olib chiqishi hamda ta'lim jarayonining sifati.

Ta'lim subyektlari:

- pedagog;
- tarbiyalanuvchilarning turli vaziyatlarda maqsad qo'ya olish va unga erishish qobiliyati;
- bolaning yoshiga mos har tomonlama rivojlanish sifati;
- bolaning sog'lig'ini saqlash holati;
- tarbiyalanuvchilarning shaxsiy yutuqlari sifati.

2. Buyurtmachilar va manfaatdor tomonlarning ehtiyojlarini qondirish, ya'ni, eng avvalo, otalarning talab va ehtiyojlariga mos keladigan hamda davlat talablariga javob beradigan maktabgacha ta'lim natijalari sifati.

3. Maktabgacha ta'lim tashkilotida haqiqiy ta'lim sifati va faoliyat sifatiga jamoaviy intilish, ya'ni pedagogik jamoaning ta'lim sifatini oshirishga yo'naltirilgan umumiy mas'uliyati va faoliyati.

Rahbarlik roli va xodimlarni jalb etish tamoyillarini qo'llash oqilona boshqaruvni hamda bir qator tashkiliy tadbirlarni talab etadi. Jumladan, o'qitish, tayyorlash va ishontirishga qaratilgan treninglarni tashkil etish, maktabgacha ta'lim sifatini ta'minlashda pedagog-tarbiyachilarning malakasini oshirish muhim ahamiyatga ega. Sifatni boshqarish tizimini joriy etishda xodimlarni sifatni ta'minlash jarayonining faol hamkorlariga aylantirish muhimdir.

Faoliyatni jarayonlar zanjiri shaklida tashkil etish va ularni tizimli boshqarish maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun yangilik emas, chunki ushbu tashkilotlarda faoliyat va boshqaruv amaliyoti tizimli-jarayonli yondashuvga asoslanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida sifatni boshqarish tizimini joriy etish quyidagi asoslarda amalga oshirilishi lozim:

- maktabgacha ta'lim tashkiloti (MTT) tarbiyalanuvchilari va ularning ota-onalari, xodimlari, buyurtmachilari hamda jamiyatning maktabgacha ta'lim sifatiga bo'lgan manfaatdorligi;
- MTT xodimlarining sifatni ta'minlash bo'yicha mas'uliyati;
- tarbiyalanuvchilar va barcha manfaatdor tomonlarning ehtiyojlariga asoslangan holda ta'lim dasturlari sifatini doimiy ravishda takomillashtirib borish;
- MTTda ta'lim dasturlarini amalga oshirishda ishtirok etayotgan barcha pedagogik xodimlarning samarali hamkorligi.

MTT xodimlari faoliyatini aniq rejalashtirish, ularning vazifalarini so'zsiz bajarilishini ta'minlash, xizmat vazifalarini to'liq va sifatli ado etish, barcha faoliyat turlari ustidan doimiy nazorat va teskari aloqani yo'lga qo'yish asosida sifatni boshqarish tizimi va uning tarkibiy qismlariga zarur o'zgartirishlar kiritilgandagina, kutilgan natijalarga erishish mumkin bo'ladi.

Yuqorida qayd etilgan sifatni boshqarishning asosiy tamoyillariga tayangan holda maktabgacha ta'lim tashkiloti yoki uning alohida guruhlar darajasida sifatni boshqarish tizimining joriy etilganligi va faoliyat yuritishini quyidagi mezonlar asosida tahlil qilish mumkin:

- iste'molchiga yo'naltirilganlik tamoyilining amal qilishi buyurtmachilardan kelib tushgan taklif va tavsiyalar, ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar natijalari, ta'lim dasturlari hamda hujjatlarni takomillashtirish bo'yicha qabul qilingan rejalar tahlili orqali aniqlanadi;
- rahbarlik tamoyilining amalga oshirilishi rahbarning ta'lim sifatini boshqarishda shaxsiy ishtiroki, tashkilotni rivojlantirishni rejalashtirish qobiliyati, resurslarni (insoniy, moddiy, intellektual, axborot) boshqarish sifati orqali baholanadi;
- xodimlarning jalb etilganlik tamoyili muammolarni hal etishda tashabbuskorlik va lavozim yo'riqnomalarida belgilangan vazifalarni bajarishdagi mas'uliyat dalillari asosida aniqlanadi;
- tizimli-jarayonli yondashuv tamoyilining amalga oshirilishi sifatni boshqarish tizimi tomonidan belgilangan talablarni anglash va ularga rioya etish orqali namoyon bo'ladi;
- doimiy takomillashtirish tamoyili pedagoglar faoliyati natijalarining uzluksiz o'sishiga, belgilangan maqsad va vazifalarga erishishga qaratilgan bo'lib, avvalo, ta'lim sifatini uzluksiz oshirishni nazarda tutadi;
- dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish tamoyili o'tkazilgan tahlil va tadqiqotlar natijasida ishlab chiqilgan xulosa va takliflarda aks etadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim sifatini boshqarish tizimini yaratishdan ko'zlangan asosiy maqsad iste'molchilarning ehtiyojlariga mos, sifatli ta'lim xizmatlarini ko'rsatish hamda buning uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlashdan iboratdir.

Ta'lim sifati va ta'lim sifatini boshqarish tushunchalarining tavsiflari, ta'lim sifatini boshqarishga doir turli yondashuvlar, shuningdek, maktabgacha ta'lim bo'yicha davlat talablari va milliy standartlarning ta'lim sifati hamda o'quv dasturlarini ishlab chiqish bilan bog'liq holda o'zaro mosligi ta'lim sifati va ta'lim sifatini boshqarishga oid ilmiy yondashuvlar bo'yicha xalqaro tajribalarni o'rganish va tahlil qilish zaruratini belgilab beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- Fayzulloeva, M. (2023). Лингвистический и лингвокогнитивный анализ образа матери в произведениях Уткира Хашимова. Общество и инновации, 4(9/S), 295-298.
- Fayzullayeva, M. B. (2023). O'TKIR HOSHIMOV ASARLARIDA "ONA" VA "AYOL" OBRAZLARI TALQINI. Экономика и социум, (6-2 (109)), 131-134.
- Saxobidinova, M. (2023). TARIX TA'LIMIDA RAQAMLI TEHNALOGIYALARGA BO'LGAN EHTIYOJ. Academic research in educational sciences, 4(CSPU Conference 1), 909-912.
- Saxobidinova, M. (2023). TARIX TA'LIMIDA RAQAMLI TEHNALOGIYALARGA BO'LGAN EHTIYOJ. Academic research in educational sciences, 4(CSPU Conference 1), 909-912.

- Juraev, A., & Juraeva, M. (2024). METHODOLOGICAL IMPORTANCE OF DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH. Теоретические аспекты становления педагогических наук, 3(20), 100-104.
- Rashidovna, J. M. (2025). THE ROLE OF TECHNOLOGY IN MODERN EDUCATION. Journal of Modern Educational Achievements, 4, 2-4.
- Xusanova, G. (2025). O'ZBEK, INGLIZ VA KOREYS TILLARIDAGI GEYMONIMLARNING CHOG'ISHTIRMA TADQIQI. LigvoScience. uz: Current Issues in Linguistics and Cultural Studies, 1(2), 18-23.
- Khusanova, G., & Husanboyeva, K. (2025, December). Uzbekistan's Cooperation With International Organizations. In International Conference on Global Trends and Innovations in Multidisciplinary Research (Vol. 1, No. 6, pp. 4-6).
- Оспанова, Ф. Б. Динамика изменений в сельском хозяйстве, теория транзакционных издержек и оптимизация.
- Ruzikulova, O., Sharipov, Z., Samatova, G., Safarov, E., Ergasheva, Y., Tajekeev, Z., ... & Abdurakhmanova, M. (2024). Comparative Analysis of Sentinel-2 MSI and Landsat-8 OLI for Enhanced Land Monitoring. In E3S Web of Conferences (Vol. 590, p. 04009). EDP Sciences.
- Shodieva, G. (2025). TURLI TIZIMLI TILLARDA POLINDROMNING KOGNITIV-STILISTIK TADQIQI (O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA). LigvoScience. uz: Current Issues in Linguistics and Cultural Studies, 1(2), 13-17.